Erfenissen uit het verleden van Aruba

De historie van de historie

Bekend is dat de Spanjaarden in 1515 alle Arubaanse indianen naar Hispañola hebben gedeporteerd. Later kwamen indianen van het Zuid-Amerikaanse vasteland naar Aruba. Hun afstammelingen wonen nog steeds op het eiland. Het is duidelijk dat de historische periode van Aruba ergens tussen 1515 en het heden moet worden gezocht, maar niet gekoppeld kan worden aan de indiaanse bevolking. Het lijkt logischer om de historische periode te laten beginnen toen de blanke westerlingen zich intensief met het eiland gingen bemoeien. Toen veranderde er namelijk heel veel in relatief korte tijd. Het Historisch Museum laat allerlei spullen uit die periode zien en legt tevens uit wanneer de historische periode van Aruba in hun visie begint en eindigt.

Door Marjanne Havelaar

In de achttiende eeuw woonden er niet veel mensen op Aruba. Lange tijd was de kolonisatie van het eiland verboden geweest. Verder bezat Aruba voor zover bekend geen goud of andere waardevolle grondstoffen. Voor landbouw op grote schaal was het veel te droog. Kortom, echt aantrekkelijk was het niet om op Aruba te gaan wonen. Het grootste deel van de bevolking bestond uit indianen die in de loop van de eeuwen uit Zuid-Amerika waren overgekomen. Daarnaast waren er enkele blanke families, die op de een of andere manier contacten onderhielden met de West-Indische Compagnie.

Vanaf 1795 begon de kolonisatie pas echt. De Paardenbaai werd een handelspunt van aanzienlijk belang tussen het vasteland en Curaçao. Dat leidde tot verschillende vijandelijke aanvallen, waarbij meerdere schepen tot zinken werden gebracht. In januari 1798 werd Fort Zoutman gebouwd om de baai te verdedigen. Gouverneur Johan R. Lauffer gaf opdracht tot de bouw en hij noemde het fort naar Johan Arnold Zoutman. Die was vice-admiraal tijdens de Engels-Nederlandse oorlog van 1781. Op 8 februari 1798 werden Theunis Lourens Vos Jansz en Adriaan Wever aangesteld als kanonniers. Dat zij hun vak verstonden bleek in 1799, toen zij erin slaagden een Engelse aanval af te slaan.
Intussen begonnen zich mondjesmaat mensen te vestigen rondom de Paardenbaai. Ook de gouverneur-generaal, die tot dan toe in Savaneta woonde, verhuisde naar Ponton. In 1806 stonden er al 35 huizen in Oranjestad. Die naam werd trouwens pas in augustus 1824 officieel in gebruik genomen als eerbetoon aan de Nederlandse Koninklijke familie.

HANDEL
De handelspolitiek, tot op dat moment gedomineerd door de West-Indische Compagnie, werd geliberaliseerd. Daardoor ontstond een bloeiende handel. Vooral in de jaren 1821 en 1822 ging het heel goed met de handel door de onafhankelijkheidsoorlog in Venezuela. Blanke administrateurs, kolonisten en hun slaven vestigden zich rond de Paardenbaai en in Ponton. De indiaanse bevolking woonde vooral in de regio Noord. De ontdekking van een voorraad goud te Rooi Fluit in 1824 leidde tot een 'gold rush' van blanke kolonisten die hun geluk kwamen beproeven. Zij brachten zwarte slaven mee om voor hen te werken. Tot die tijd was de zwarte slaaf een vrij zeldzaam verschijnsel op Aruba.
Helaas was de goudvoorraad niet groot en veel mensen trokken de districten in om land uit te zoeken voor landbouw en veeteelt of zochten een plaatsje aan de kust om van de visserij te gaan leven.
Er ontstond een duidelijke scheiding tussen de rijke en de armere bewoners van Aruba.
De plantage-eigenaren, hun slaven en de handwerkslieden bleven in Oranjestad wonen. De grote droogte, die van 1839 tot 1845 duurde, zorgde echter voor een migratie richting de districten. Hoewel het absolute aantal inwoners licht toenam, nam het aantal gezinnen wel sterk af. Woonden in 1830 nog 1077 mensen in Oranjestad en 1343 in de districten, vijftien jaar later lagen die cijfers op 1154 en 1352. In 1862 was de bevolking van Oranjestad afgenomen tot 1044, terwijl in de districten inmiddels 2443 mensen woonden.

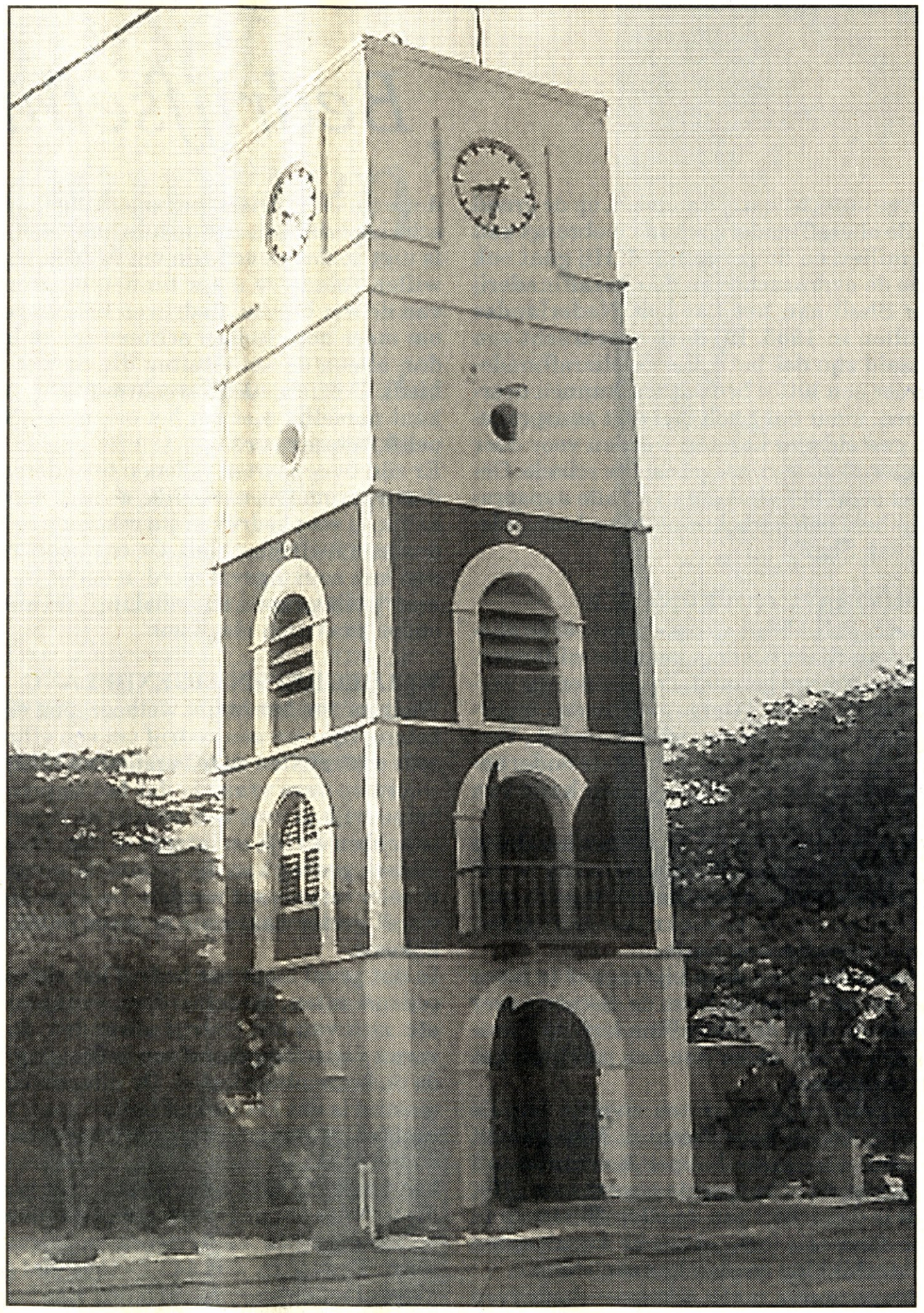

Het Museo Historico Arubano is te vinden in Fort Zoutman in Oranjestad.

MAHUMA
In 1836 stonden ongeveer 137 huizen in de omgeving van Canashito en Mahuma. In de veertiger jaren werd Santa Cruz gevormd. In de vallei aan de andere kant van de Hooiberg waren velden waar het vee kon grazen. In 1850 vroeg een katholieke priester toestemming om een kerk en een school te bouwen in Santa Cruz. In 1852 werden die projecten gerealiseerd, elf jaar later gevolgd door de stichting van een eigen parochie.
Noord, van oudsher de woonplaats van de indianen, werd langzaam maar zeker een gemengde Arubaanse gemeenschap. Tussen 1774 en 1777 werd al de Santa Anna Kerk gebouwd, toen nog een eenvoudige hut. Ruim vijftig jaar later werd een meer presentabel exemplaar neergezet, gevolgd door een school.
In de tweede helft van de negentiende eeuw, leefde Savaneta ook weer helemaal op. Landbouw, veeteelt en visserij werden de voornaamste bronnen van inkomsten tot 1881, toen de fosfaatexploitatie begon op de uiterste zuidoost punt van Aruba. Ook de goudsmelterij te Balashi bracht geld in het laatje. In 1900 was Savaneta welvarend genoeg om een eigen kerk te bouwen, de Heilig Hart Kerk.

Veel vissers trokken weg uit Oranjestad in de richting van Rancho. Wel kwamen zij met hun vangst naar de stad terug om die te verkopen. De Arubanen bleven meestal dicht bij huis als het ging om trouwen. Op die manier bleven veestapels en terreinen in een bepaald district in handen van een beperkt aantal families. In Noord hoorde men vrijwel uitsluitend de namen Tromp, Wolff, Kelly en Flanegien. De vissers in Rancho heetten vaak Quandt, Vos, Martis of Hoek. Bekende namen uit Santa Cruz waren Croes, Werleman, Geerman en Paskel. De naam Croes was ook vaak te horen in Paradera en Piedra Plat, evenals Boekhoudt, Yarzagaray en Bareno. Uit Savaneta tenslotte stammen namen als Schwengle, De Kort, Christiaans en Bislik.

In het Historisch Museum is een zaal gewijd aan het leven in de districten van Aruba in de koloniale tijd. Daaruit komt duidelijk naar voren hoe hard men in die tijd moest werken om het dagelijks brood te verdienen. Ook is goed te zien hoe groot de verschillen waren tussen de 'rijken' en de gewone man. Het museum heeft ervoor gekozen de collectie te beperken tot de periode van tegen 1800 tot even na 1900. Daarna kwam de industrialisatie op gang. Weer een geheel nieuwe periode met een eigen karakter dat daarom een eigen museum verdient. Een project waar dan ook al aan gewerkt wordt.

Deze rubriek is tot stand gekomen dankzij de medewerking van de verschillende Arubaanse musea en het Monumentenbureau Aruba. De informatie over het onderwerp van deze aflevering is aangeleverd door het Museo Historico Arubano. Dit is te vinden in Fort Zoutman in Oranjestad. Het museum is van maandag tot en met vrijdag geopend van negen tot twaalf uur 's morgens en van half twee tot half vijf 's middags.